

А. В. Смітюх

кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та господарського права

ЩОДО КОЛА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ПРАВА УЧАСНИКІВ ЯКИХ МОЖНА ВВАЖАТИ КОРПОРАТИВНИМИ

Предметом цієї роботи є визначення кола юридичних осіб, права учасників яких доцільно вважати корпоративними.

Наведемо погляди дослідників та законодавця у порядку звуження кола таких суб'єктів: Н. С. Бутрин стверджує, що корпоративні права виникають у засновника (учасника) щодо будь-яких юридичних осіб [1, с. 64]; Д. В. Ломакін вказує на неприпустимість поширення категорії корпоративних прав на об'єднання громадян [2, с. 56]; ст. 167 ГК України пов'язує

категорію корпоративних прав з господарськими організаціями; Є. А. Суханов визнає корпоративні права у господарських товариствах, кооперативах та асоціаціях юридичних осіб [3, с. 121]; на думку О. Р. Кібенко, комплекс прав, що належить засновникам підприємства, є однаковим незалежно від виду підприємства [4, с. 38]; В. М. Кравчук зауважує, що корпоративні права можливі лише щодо господарських товариств [5, с. 46], тоді як Н. Глузь та В. С. Щербина обмежують застосування категорії корпоративних прав лише АТ, ТОВ і ТДВ [6, с. 10; 7, с. 230], оскільки відповідно до ч. 2 ст. 167 ГК України володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом, а згідно з ч. 7 ст. 80 ГК України учасники повного та повні учасники командитного товариства повинні зареєструватися як суб'єкти підприємництва.

На нашу думку, у питанні про коло осіб, щодо яких має застосовуватися категорія корпоративних прав, слід відштовхуватися від наступних ознак корпоративних прав: вони встановлюються законодавством і установчим документом юридичної особи відповідно до її організаційно-правової форми; вони є ексклюзивними; їх реалізація є вирішально значущою для юридичної особи; їх реалізація надає учаснику можливість безпосередньо отримувати блага від діяльності товариства у вигляді дивідендів або майна; комплекс цих прав є неподільним.

Перелік основних прав учасників усіх господарських товариств (ст. 116 ЦК, ч. 1 ст. 88 ГК) є ідентичним, отже права учасників господарських товариств різних видів є корпоративними незалежно від того, чи висуває закон вимогу щодо набуття їх учасниками статусу суб'єкта підприємництва.

Права учасників господарських товариств та членів виробничих кооперативів не є ідентичними, утім усі вони відповідають наведеним вище ознакам, отже — права щодо господарських товариств та членів виробничих кооперативів (корпоративних підприємств — у термінології ГК України, або підприємницьких товариств — у термінології ГК України) є корпоративними.

Також слід погодитися з точкою зору про те, що права учасника корпоративного і унітарного підприємства не мають принципових відмінностей: безсумнівно, особа, яка створила унітарне підприємство, має зазначені у ст. 167 ГК України правомочності на участь в управлінні, отримання певної частки

прибутку (дивідендів) та активів у разі ліквідації підприємства. Принципова різниця між корпоративними та унітарними підприємствами полягає не у характері прав учасника щодо підприємства, а у режимі майна підприємства і правах учасника як власника частки, акції чи майна підприємства (в унітарних підприємствах майно, передане підприємству учасником, залишається у власності учасника, у корпоративних — переходить у власність підприємства, при цьому учасник набуває у власність оборотоздатну частку, акцію, пай), у можливості діяльності підприємства з більш ніж одним учасником і можливості переходу прав щодо підприємства до третьої особи (у корпоративних підприємствах вказана можливість забезпечується через інститут оборотоздатної частки, акції, паю, відсутній в унітарних підприємствах).

Отже, про корпоративні права доречно вести мову у корпоративних підприємствах, утім ці права є окремим випадком прав учасника підприємства (у розумінні ГК України) як такого і є єдиноприродними з правами учасника унітарного підприємства.

Натомість права учасників інших юридичних осіб мають цілком відмінну природу, оскільки ці учасники не отримують матеріальні блага від діяльності відповідної організації.

Література

1. Бутрин Н. С. Поняття та зміст корпоративних прав [Текст] / Н. С. Бутрин // Проблеми здійснення та захисту корпоративних прав : Збірник тез наукових повідомлень учасників (м. Херсон, 31 жовтня — 1 листопада 2008 року): Науково-практичний стіл / ред. кол. В. В. Луць, І. Е. Берестова. — К., 2009. — С. 57-65.
2. Ломакин Д. В. Корпоративные отношения и предмет гражданско- правового регулирования [Текст] / Д. В. Ломакин // Законодательство. — 2004. — № 6. — С. 56-57.
3. Гражданское право [Текст] : учебник: в 2 т. Т. II, полутом 1 / отв. ред. проф. Е. А. Суханов. — М. : Издательство БЕК, 2000. — 646 с.
4. Кібенко О. Правовий режим майна приватного підприємства [Текст] / О. Кібенко // Юридичний радник. — 2005. — № 1(3). — С. 37-41.
5. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах [Текст] : монографія / В. М. Кравчук. — Львів : Край, 2009. — 464 с.

6. Глусь Н. С. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Н. С. Глусь. — К. : Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2000. — 23 с.
7. Щербина В. С. Корпоративные отношения как предмет правового регулирования [Текст] / В. С. Щербина // Альманах цивилистики. — 2008. — № 1. — С. 222-235.